

Bude-li se tímto neb podobným návrhem řešiti onen stavovský zákon, potom nebojím se, že utrpí správa státní pohromu, aniž nastane řevnivost mezi středoškolsky a vysokoškolsky vzdělanými, a věřím, že tak stát spravedlivě se odmění těm, kteří z politických neb náboženských důvodů předčasně za rakouské éry opustili dráhu theoretického studia a ve svém povolání dlouholetou praxí získali důvěry svých představených, kteří jim svěřovali často práce, k jejichž provedení nutno bylo především předběžné theoretické erudice.

Či má, takto veskeré nemožnosti připouštějící zákonný návrh, býti jen experimentem, a neosvědčeli se, má býti suspendován, respektive jako všechny zákony naše za krátko novelisován? Jen aby nebyl takový zákon pokusem nebezpečným, z něhož by vzešlo poranění nevyléčitelné pro vnitřní organizaci státu!

Z obavy, že rozhodují o stylisaci zmíněného zákona pouze zájmy některých vrstev politických a nikoli zájmy celku, uznáno bylo na anketní schůzi správního výboru spolku čes. právníků „Všehrd“ a sociální komise, za účasti Jeho spektability p. prof. Dra Hory a p. odb. rady dra Sommera, aby spolek náš zaslal kategorický protest ministerstvá školství a vnitra, presidiu Národního shromáždění, a kanceláři presidenta republiky proti tomuto návrhu zákona, poněvadž může býti řešen jenom v rámci pozdější celkové reformy státní administrativy.

Jelikož musíme tedy včasnými námitkami, ne opožděnými resolučními varovat zodpovědné kruhy zákonodárné, aby se neukvapovaly řešení náprav sociálně stavovských a nezpůsobily tak nevráživost různých vrstev, jsme vděční, že oné ankety se účastnili, jako zkušební radci, též zástupci profesorského sboru právnické fakulty, a odcházeli ze schůze jistě s vědomím, že jest třeba v budoucnosti, aby profesorské kolegium společnou rukou se studentstvem v podobných otázkách pracovalo, čehož si všichni přejeme.

Společně se vynasazíme, abychom působili ve prospěch všech, aby nebyli absolutně vysokých a odborných škol nuceni, nenaleznuvše uznání ve vlastním domově, reprezentovati národ v cizině, zatím co vnitřní správa byla by v otěžích nequalifikovaných a pracujících pro interest těch, jichž pomocí se těmto dostalo výhod.

Akcentujeme proto, že jen zákon sociálně spravedlivý zajistí základ spokojenosti a harmonii práce všech ve veřejném životě, kterážto znaky jsou nezbytné pro rozkvět a blahobyt československé republiky.

Literatura.

Trestní soudnictví na Slovensku se zvláštním zřetelem k unifikaci zákonodárství trestního. Sepsal dr. Karel Skála. 1920. Nákladem ministerstva pro správu Slovenska v Bratislavě. — Jest jisto, že nemůže pro budoucnost obstáti v jednom státě dvojí právo, v různé části státu jiné. Stát, chce-li míti řádně spravovanou správu, soudnictví a vůbec všechny obory společenského života, musí míti právo jediné, na celém území státním stejné. Nehledě k tomu, že dvojí právo udržuje nebezpečný separatismus, vede to i k různým obtížím praktickým. Také u nás, kde jiné právo platí na území kdysi rakouském, a jiné na Slovensku, musí se pohlížet vážně na tuto unifikaci práva. Zatím jest doba příliš politicky vzrušená, aby dopustila rychlou a pronikavou práci sjednocovací. Než potřeba denního života vynucuje si již nyní různé zásahy do platného řádu právního, a tak vidíme, že vydávají se zákony, jež mají již povahu unifikační. Jest známo, že každé právo vyrůstá ze životních a hospodářských poměrů a názorů občanstva a naši pracovníci na díle unifikačním musí si býti toho vědomi.

Dosud naši zákonodárci bohužel neměli dosti porozumění pro zvláštnosti práva slovenského a fakt tento byl na Slovensku i nemile nesen. Nyní snad zřízením ministerstva unifikace nastane změna. Bude třeba dobrá ustanovení z obou pramenů, i z rakouského i uherského práva, recipovat, po případě naléztí nové normy, lépe vyhovující pokročilým zatím poměrům životním. — První práci bude zajisté seznámiti právníky slovenské se zákonodárstvím českým a naopak. Práce dosti namáhavá, uvážíme-li, že ku příkladu nemáme autentických překladů našich zákonů; překladů uherských zákonů vůbec, až na malé výminky není. V této práci seznamovací jaksi pěkný počátek učinil státní zástupce bratislavský dr. Skála svou knihou. Neomezuje se pouze na výklad uherského práva trestního, ale pouští se i do kritiky, která vynesla na povrch mnoho pozoruhodných poznání. Co dalo by se jí vytknouti, jest jakási stručnost v části práva hmotného. To ale vysvětluje se tím, že kniha byla psána pro soudce, již z Čech se umísťují na Slovensku, a předpokládá text zákonníka v ruce. Ale i tak jest to kniha pozoruhodná, a přáli bychom si, aby podobných bylo více. Nk.

Dr. Rudolf Koss: *Forschungen zur mittelalterlichen Gerichtsverfassung Böhmens und Mährens*. — Praha. — 1919. — Calve. — 80. — str. 63. — Docent německé university pražské dr. Koss již delší dobu se obírá studiem právních dějin českých. Nejnovější jeho práce pojednává ve třech delších kapitolách o soudech v Čechách a na Moravě v nejstarších dobách. Mluví o župní organizaci, o instituci poradců, definuje rozdíl ve způsobu soudní exempce mezi Čechami a Moravou, že tuto byla jen částečná, kdežto v Čechách úplná. Autor sleduje dvojí soud českého práva od ustanovení Statut Konráda Oty, a dospívá k názoru, že cůdní soud byl soudem civilním, soud (pak krajský soudem trestním. Ze by byla takto rozdělena kompetence soudní již v nejstarší době, jest více než pochybné, uvážíme-li že po celý středověk není nikde přesně provedeno oddělení sporů civilních od trestních a že týž soud rozhoduje o obojím druhu žalob. — Dr. Koss promluvil ve své práci o řadě sporných otázek uváděje mínění starších autorů. Škoda, že leckdy nevyslovuje jasně stanoviska vlastního a tak ponechává čtenáře o svém přesvědčení v pochybnosti, pro které mínění se rozhodl. Ca.

A. Lawrence Lowell: *Veřejné mínění a lidová vláda*. Sv. 4. Knihovny České Stráže. Praha 1919. Str. 296.

Zavedení demokratické vládní formy v našem státě, která znamená zvýšenou účast lidových vrstev na veřejných záležitostech, posunuje do popředí otázku, týkající se způsobu účasti lidu jak v zákonodárství, tak i ve správě veřejné. Také v našem státě tyto otázky staly se palčivými a proto přichází zcela vhod překlad knihy presidenta harwardské university A. Lawrence Lowella.

V první části svého spisu obírá se autor analýs veřejného mínění, které jest mu tehdy veřejným, když ti, jež je nesdílí, cítí se zavázanými. přijati je z přesvědčení o povinnosti, nikoli však z pouhého strachu před větší mocí. Správně vytyká, že žádný člověk není schopen utvořiti si pravé mínění o všech předmětech, z čehož plyne, že veřejné mínění není co do rozsahu universální, ježto o všech předmětech není možné. Jest totiž ke vzniku mínění vůbec třeba znalosti určitých skutečností, bez které ani veřejné mínění nedá se mysliti.

Pojednav v druhé části knihy o významu politických stran a politiků na vyjadřování veřejného mínění, přechází spisovatel k výkladu method vyjadřování veřejného mínění, aby promluvil o representaci lidu, zvolenými zástupci a o otázce, zda zvolení zástupci lidu zastupují celý národ či voliče. Při tom sází se osvětliti zjev i u nás známý, proč trvá nedůvěra k zákonodárnému sboru. Příčiny vidí jednak

v upřílišování politiky stran, jednak v podporování místních i osobních zájmů voličů, v kterémžto posledním případě spočívá chyba hlavně na voličstvu. Velmi případně poznamenává, že jest nespřávně zvoliti neschopné a nespolehlivé muže a haněti zákonodárny sbor, že není lepší a moudřejší.

Druhou metodu vyjadřování veřejného mínění spatřuje spisovatel v přímém lidovém jednání čili referendu, které jest zavedeno ve Švýcarsku a v Americe. Důvod referenda spatřuje v nedůvěře k zákonodárným sborům, že by spolehlivě vyjádřily veřejné mínění. Referendum slouží k zamítnutí zákona, na němž se usnese zákonodárny sbor a má účinek negativní, jakožto lidové veto. Vedle referenda rozeznává spisovatel přímé lidové hlasování za účelem usnesení zákona, na němž se neusnesl zákonodárny sbor. Tato forma lidového hlasování sluje iniciativa. Zmíniv se o obligatorním a přípustném referendu ve Švýcařích, probírá autor tři různé formy referenda v Americe, jak se tam byly historicky vyvinuly. Především referendum o konstitučních změnách, které bylo přirozeným výsledkem snahy vybudovati základní zákon, jakým jest ústava na jiném podkladu, nežli obyčejné zákonodárství. Druhý druh referenda, jenž v Americe vznikl, jest referendum o speciálních zákonech, jež povstalo z praktické touhy po brzdě, kladené zákonodárnému sboru při jednání o záležitostech, které spojeny jsou se zvláštním pokusem nebo nátlakem místních neb jiných zájmů. Toto speciální referendum pro nevýhodnost nedoznalo v amerických státech valného rozšíření.

Nejpozději vziko v Americe referendum zvané všeobecné. Má formu všeobecného ustanovení ve státní konstituci, že na žádost jistého počtu občanů jakýkoliv zákon, který nebyl prohlášen zákonodárným sborem za naléhavý, má býti předložen lidu. Tato forma referenda se velmi ujala, k čemuž však přispěla hlavně nespokojenost se zákonodárnými sbory a přesvědčení, že jsou příliš v moči mašinerií stran, spojených se zájmy peněžními.

Kdežto účinek referenda jest rázu negativního, působí pozitivně výše jmenovaná iniciativa, forma to projevu veřejného mínění, jež vznikla ve Švýcařech. Poskytuje moc jistému počtu voličů, navrhnouti zákon a žádati lidové hlasování o něm, bez ohledu na mínění zákonodárného sboru.

Ve čtvrté a poslední části spisu promlouvá spisovatel o otázkách, které hned v prvním roce naší politické svobody staly se akutními.

Jest to především otázka dosažení dobré kvality zákonů. Účelu tomu slouží specifický institut americký, totiž veřejné slyšení v komitétích sněmovních. Každý komitét pořádá vždy veřejná slyšení o každém zákonu, přeje-li si někdo, aby byl slyšen. Slyšení bývají obyčejně ohlašována v novinách, a jde-li o jakýkoliv zvláštní zákon, zašle se zvláštní zpráva o tom osobě, která o zákon žádá. Pravidelně má každý příležitost vyjádřiti své mínění. Je-li však počet přítomných značný, zjednávají si obyčejně hlavní zastánci zákona a jeho odpůrcové právníky. Slyšení provádí se způsobem velmi podobným soudnímu líčení s tím rozdílem, že neuzivá se přesných zákonných pravidel důkazních. Jest to zařízení velmi demokratické, ježto poskytuje veškerému lidu příležitost účastniti se zákonodárství ve stadiu jeho tvoření.

Druhá otázka, již spisovatel věnuje pozornost, týká se výběru různých druhů úředníků v Americe. Pro naše přítomné poměry jest zajímavá, jak řeší spisovatel požadavek odbornictví ve státní správě. Vycházejí z úvahy o složitosti a rozmanitosti životních relací, na které státní správa má působiti, uznává, že dnešní stát přes to, že vzdělání se značně rozšířilo, odborníků potřebuje, a to mnoho. Správně zdůrazňuje, že šíření vědění nezbaví svět potřeby odborníků, naopak

však, čím více vědomostí lidé nabudou, tím více budou potřebovat služeb těch, kteří nejvíce vědí o jednotlivých předmětech. Tím více zehrá na americké poměry, ježto v americké vládě užívá se odborníků v míře obmezené. Totéž vytýká městské správě.

Problémy politické, které autor poutavě probírá, nejsou snad výslednicí amerického života veřejného, nýbrž jsou to i naše problémy. Proto sluší vítati překlad knihy, která jasně zodpovídá to, co zčeřuje hladinu našeho národního života. Kniha sama přispěje značně k prohloubení našeho politického vzdělání a toho jest si v zájmu národním přáti.

Dr. Bohumil Kučera.

Knihy a knihovny. Ročník 1., čís. 1. Redigují dr. Zdeněk Tobolka a dr. Josef Volí. Nákl. Fr. Rivnác — (Sine dato!). — Z obsahu nutno vzpomenouti zprvu vzpomínky dr. E. Axmana na JUDra Pohla, dále referát J. Lešetického o poštovních knihovnách, z literatury zmínka o knize Čapkové a Vostrovské-Čapkové: Bohemian (Čech), Bibliography a Lehárově „Abec. indexu k věc. katalogu Obch. a živnost. komory v Praze“. Zajímavý jest i program čes. ústavu bibliografického. Připojená bibliografie jest více než ledabylá, jakož i nesvědčí o velké péči bibliografické medatování čísla. Taktéž bychom si přáli u prvého čísla nového časopisu věcný program vydavatelů. Ca.

Prof. Dr. K. Kadlec: Dějiny veřejného práva ve střední Evropě.

Prof. Dr. A. Wenig: Příručka k obchodnímu právu. O knihách těchto bude podán referát, až vyjdou úplně.

Dr. Eduard Beneš, **Povaha politického stranictví.** 32 str. (Občanské knihovny sv. 4. Řídí F. V. Krejčí. Vydáno péčí ministerstva školství a národní osvěty.)

V době, kdy veškeren náš státní život jest přesycen politickým stranictvím a kdy spor mezi proletariátem hmotným a proletariátem duševním ve veřejné správě bude asi rozřešen definitivně ku prospěchu duševního proletariátu, přichází vhod knížka našeho ministra zahraničních záležitostí dra Eduarda Beneše o povaze politického stranictví, aby nejen vysvětlila příčiny politické a mravní dekadence v našem státě, nýbrž zároveň, aby důrazně upozornila na scestí, na němž náš vnitřní státní život se pohybuje.

Spisek jest rozdělen na tři části, organicky do sebe zapadající. V první části pojednává o krajním nedostatku naší politické kultury, jí vadí hlavně nesoustavnost a o podstatě demokracie, kterou rozumí společnou soustavu, kde se musí každý živiti prací svých rukou. Dovozuje, že v dokonalé demokracii musí býti takové instituce, jež by nutily každého pracovati a zároveň bráti podíl na řízení organisace společenské, na správě společnosti, jinými slovy, aby tu byla správa, nikoli vláda lidu. Nezáleží ovšem vždy na institucích demokratických, nýbrž vždy na lidech, takže problém demokracie jest problém mravním, neboť jde o vytvoření a výchovu lidí k demokracii. Celý tento mravní problém nejlépe ilustruje politické stranictví, na kterém jest založen demokratický režim.

V druhé části jedná autor o psychologii strany a straníka. Zdůrazňuje význam mass v demokratickém státě a tu okolnost, že se jednotlivci zrovnocení a zatlačuje jich individualita, takže rozhodnutí o obecné vůli děje se prostě majoritou. Z toho podává se celá metoda politické práce: všeobecné rovné právo hlasovací důsledně ve všech otázkách a zásada většiny, k níž připojuje se zpracovávání mass důvody jinými nežli rozumovými za účelem dosažení změny panujících společenských institucí a uplatnění stranických zájmů. Správně akcentuje spisovatel, že důležitým prvkem stranictví jest boj na základě názorového společenství. Na to přichází k analýse psychologie straníka a rozeznává dva zvláštní duševní stavy, které vyznačují vždy typického straníka, totiž jeho interesova-

nost na tom, aby zásady jeho strany byly skutečně pravdivé, aby pravda jeho strany byla jedinou, protože má z toho hmotný nebo jiný prospěch. Druhou složku psychologie straníka tvoří láska ke straně, od níž očekává, že jediná dovede splnit jeho ideály o organizaci společnosti a národa.

Pokud jde o znaky psychologie strany, zjišťuje autor tyto: Především, že strana jest absolutistická a despotická, což ji činí neústupnou, nesnášlivou a fanatickou. Z těchto posledních vlastností politické strany plyne její neobjektivnost v posuzování jiných, úžasné rychlé zapominání vad a špatných činů odpůrcových, jakmile tento straně se z jakýchkoli důvodů přiblíží. Dále neupřímnost a pokrytectví. Vada stranictví spočívá i v tom, že straníky odnaučuje strážlivému a samostatnému myšlení. Jakmile strana přivlastní si nectnost naprosté neobjektivnosti, kterou provozuje pak i vědomě, přechází ke lži, klamu a podvodu, až strana přijme zásadu machinvelismu za svou a provede ji i v praxi: žádný prostředek jí není špatný v boji o hlasy, o počet a nezastaví se ani před obětováním lidí. Tato psychologie špatné demokracie a špatného stranictví je především psychologíí jejího tisku, jenž jest zrcadlem celé strany.

V poslední části probrány jsou neblahé následky stranického ducha. Jest to sesurování veřejného mínění, tisku i jednotlivců, nejhrubší osobní sobectví a cynismus u straníků, který dovede ubíjeti skutečné talenty a vynikající duchy. Nejtěžším následkem špatného stranictví jest mravní a politická dekadence, v níž umírá idealismus národní. Uvedenými nectnostmi stranictví rozdrobuje se národ na nesoudržné atomy, které mezi sebou vedou bellum inter omnes, čímž rozmrhá se nejcennější energie národa, které mohlo býti používáno k podnikům celonárodním. Důsledek z celkové povahy dnešního stranictví plynoucí jest ten, že elita národa jest tlačena ze stran a proti stranám.

Příčinou všeho jest malá mravní a politická úroveň národa. S touto stává se demokracie špatnou demokracií. Aby se docílilo pravé demokracie, k tomu jest třeba vychovávat demokracické vůdce a massy.

Spisek dra Beneše není sice literární novinkou, máme-li na zřeteli jeho obsáhlý spis „Stranictví“ před válkou vydaný, avšak jako lidová publikace vážným činem za prohloubením politického vzdělání nejšířších vrstev. Bohatost postřehů a zdůrazňování psychologických elementů stranictví obnažuje základnu dnešního stranictví, které tak konsolidaci našeho státu zdržuje. Spisek dra Beneše chce právě vyburcovati širší veřejnost z protinárodního stranictví a kdyby toho bylo dosaženo, může býti autor spisku spokojen. Spisek doporučuje činnost autorova v zahraničí a jeho jméno, takže netřeba zvláště vybizeti k jeho studiu.
Dr. Bohumil Kučera.

Zprávy.

Reforma trestního řádu. Zákon ze dne 18. prosince 1919, č. 1 sb. z. a n., kterým se mění některá ustanovení trestního řádu z 23. května 1873, č. 119 ř. z.

Kdo čekal, že dojde k vydání nového trestního řádu, nebo aspoň k reformě celých partíí, bude zklamán. I zde nastoupena cesta nepatrných oprav, které týkají se ustanovení různých paragrafů trestního řádu a mají za účel vyhověti nejvíce tisícím nedostatkům, ne snad ve struktuře celého trestního řádu, nýbrž nedostatkům, plynoucím ze státního převratu a celé dnešní situace.